

УДК 26.00.01

**Шляховчук Олена****КУЛЬТУРНА ОСВІЧЕНІСТЬ: ПИТАННЯ НА ЧАСІ**

Революції в подорожі, способах зв'язку та інформаційних технологіях, стрімка трансформація світового співтовариства в напрямі розширення взаємозв'язків і взаємозалежності різних країн та народів змушують забезпечувати більшу обізнаність і розуміння різних культур. Поряд з важливістю класичної освіченості, в її просвітницькому варіанті, є зростаючий попит на новий тип освіченості – культурної освіченості. Цей тип освіченості набуває особливої актуальності під час сучасного прискорення процесів глобалізації, де акцент робиться на міжкультурні компетенції, як індивідуальні, так і колективні, які дозволяють більш ефективно управляти культурним розмаїттям і, зокрема, зменшувати непорозуміння та перешкоди у процесі міжкультурного спілкування. До культурологічних перешкод належать: відмінності менталітетів і національних характерів, розбіжності в мовних картинах світу, дії культурних стереотипів, відмінності в ціннісних орієнтирах, неспівпадіння культурних норм, розбіжності в експресивності, відмінності в комунікативних стратегіях та ін.

У 1987 у своїй книзі «Культурна освіченість: Що кожен американець повинен знати». Е. Хірш вперше використав термін «культурної освіченості» для визначення єдиної бази культурних знань, якими мають володіти громадяни в демократичному суспільстві для ефективного спілкування, включаючи дати, історичні постаті та наукові терміни загального вжитку [1].

На сьогодні простежується тенденція зростання актуальності вивчення культурної освіченості в науково-освітньому середовищі, що зумовлено, по-перше, ситуацією, де за відсутністю загального для комунікантів культурного коду унеможливується міжкультурна комунікація. Одна з головних тез книги теоретика британської соціальної антропології Е. Ліча «Культура і комунікація: Логіка взаємозв'язку символів» полягає в тому, що «культура здійснює комунікацію» [2].

Як підтвердження необхідності наявності загальної культурної інформації для повноцінного комунікативного акту може бути розглянутий експеримент, описаний в журналі «Scientific American» та експеримент «Центра вивчення читання» (Університет Іллінойсу), результати яких дозволяють вважати, що знання загального культурного коду дозволяє зробити комунікацію короткою і ефективною, у той час як відсутність цього коду робить комунікативний акт досить довгим, і не завжди вдалим.

По-друге, культурна освіченість входить до складу міжкультурної компетенції. У своїй книзі «Управління за допомогою культурного інтелекту» Д. Ливермор публікує результати проведеного опитування: 90% керівників вищої ланки із 68 країн світу розглядають міжкультурну компетентність як надзавдання менеджменту у цьому столітті [3]. Зарубіжні науковці, наприклад, Н. Сільї, А. Фантіні, які займаються розробкою питань міжкультурної компетенції, включають культурну освіченість у структуру міжкультурної компетенції.

По-третє, багато вчених, педагоги, громадські діячі говорять про низький рівень загальної культури сучасника, намагаючись знайти способи вирішення цієї проблеми. Концепція «культурної освіченості» була розроблена Е. Хіршем, тому що рівень освіченості нації Америки почав знижуватися. Дослідники на пострадянському просторі ігнорували «культурну освіченість», оскільки вона сприймалася як належна, як іманентно присутня. Останні результати тестувань доводять протилежне (наприклад, дослідження у педагогічному коледжі № 1 ім. Н. А. Некрасова у м. Санкт-Петербурзі у 2011) [4].

По-четверте, американськими вченими доведено, що культурна освіченість допомагає вихованню патріотизму. Американський патріотизм будується на загальних знаннях, що розділяють інші, на відносинах та лояльності, на цінностях, що включають невідділення, толерантність та повагу до інших релігій і культур. Американці довели, що можливо відчувати патріотичне почуття до космополітичної, різноетнічної країни, яку люблять саме за її енергійне різномайття, ніж за расову або етнічну чистоту [1].

І насамкінець, у доповіді ЮНЕСКО «Інвестування в культурну різноманітність і міжкультурний діалог» в розділі «Освіта» підвищення культурної освіченості окреслено пріоритетним напрямком роботи [5]. Міністерство культури України у «Пріоритетах на 2014–2015 роки та створення передумов для подальших реформ»

зберігання та розвиток культурного надбання як форми збереження колективної пам'яті, долучення до якої необхідне для розвитку особистості, залишається пріоритетом діяльності Міністерства культури України у коротко- і довгострокових перспективах [6].

Відповідно до вищезазначеного, поняття культурної освіченості вимагає подальшого дослідження його складових, шляхів формування, передання та збереження. Ці дослідження у подальшому дозволять формувати навчальний-виховний процес у руслі вирішення проблем та усунення перешкод, пов'язаних із міжкультурною комунікацією.

### **Література:**

1. Hirsh E. D. Cultural Literacy: What Every American Needs to Know / E. D. Hirsh. – Boston : Houghton Mifflin, 1987.

2. Лич Э. Культура и коммуникация: Логика взаимосвязи символов. К использованию структурного анализа в социальной антропологии / Э. Лич ; пер. с англ. – М. : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2001.

3. Livermore D. Leading with Cultural Intelligence / D. Livermore. – New York : AMACOM, 2009.

4. Формирование культурной грамотности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://sno.nekrasovspb.ru/publ\\_text.php?id=112](http://sno.nekrasovspb.ru/publ_text.php?id=112).

5. UNESCO World Report: Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001847/184755e.pdf>.

6. Міністерство культури України «Пріоритети на 2014-2015 роки та створення передумов для подальших реформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/doccatalog/document?id=367057>.